

Pravidelné ročníkové teplotní a srážkové fluktuační v oblasti Kroměřížska

Část 4 – léto

Pokorný E.¹⁾, Denešová O.²⁾, Spáčilová V.¹⁾, Bílovský J.¹⁾, Podešvová J.¹⁾

¹⁾ Agrotest fyto, s.r.o., ²⁾ Zemědělský výzkumný ústav s.r.o. Kroměříž

K meteorologickému létu patří měsíce červen až srpen. Z hospodářského hlediska k tomuto období zemědělec přistupuje s největší radostí a zároveň i s největšími obavami – doba žní – doba vyvrcholení rolníkových snah a nadějí. Krásná orosená a svěží červenová rána dlouhých dní, kdy jak píše Josef Holeček: „Večerní šero trvá k půlnoci, ranní šero začíná hned po půlnoci a je těžko zaznamenat hranice mezi včerejškem a zítřkem“, vystřídají mlžná srpnová strniště a rychle se zkracující den.

Hodnocení odchylek teplot a srážek za roky 1991–2010 v měsíci červnu

Grafy 20 a 21

První pravidelná teplotní anomálie se v červnu dostavuje mezi 6. až 12. dnem a druhá až koncem měsíce – mezi 27. a 30. dnem. První dosahuje maxima 10. června, kdy se průměrná teplota 17,6 °C zvýší o 1,1 °C. Tento jev se vyskytuje v 60 % případů a patří do tzv. fortunátského jara, které se vyskytuje na přelomu první a druhé červenové dekády. Je to období, kdy zpravidla dochází k metání obilnin a vrcholí proces tvorby biomasy. Spotřeba vody je vysoká a při jejím nedostatku může dojít k redukci kvítků v klase (popřípadě celých klasů) a tím snížení výnosů. Pranostiky pro toto období se proto týkají významu deště: „O svatém Fortunátu, má cenu dukátu“ (1. 6.).

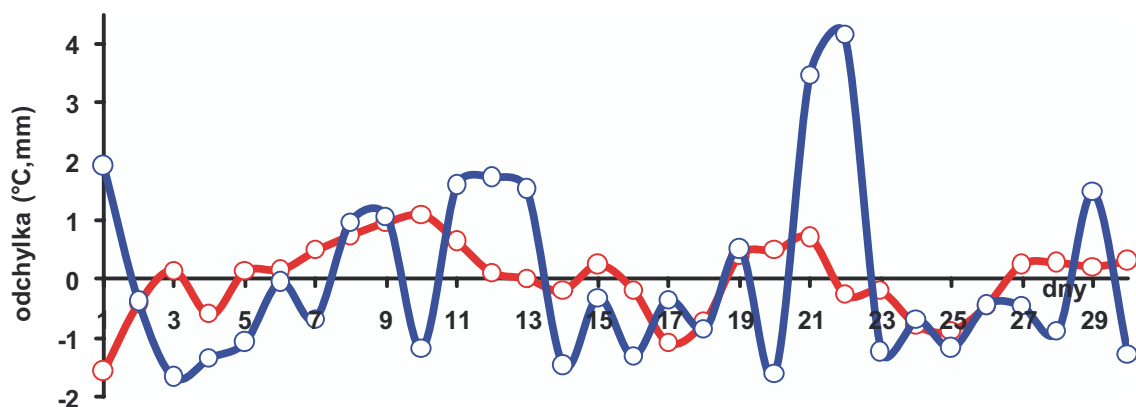
Druhá nadprůměrná teplotní fluktuační dostavující se koncem června náleží do tzv. pavlovského léta a je rovněž doprovázena řadou pranostik vztahujících se zejména k svátku Petra a Pavla (29. 6.): „Petr a Pavel usušuje kořen“, nebo „Svatý Pavel žitu kořínky odtrhává.“ V našem případě se v tomto období teplota zvýší o 0,3 °C (z průměrné hodnoty 18,9 °C). Zvýšení se dostavuje v 65 % případů.

Se srážkovými anomáliemi trvajících čtyři dny a déle se v červnu setkáváme dvakrát. První je od 2. do 6. 6. a druhá od 23. do 28. 6., obě jsou podprůměrné. Za povšimnutí

a komentář však stojí i nadprůměrné fluktuační, které jsou tři a mají trvání pouze dva nebo tři dny.

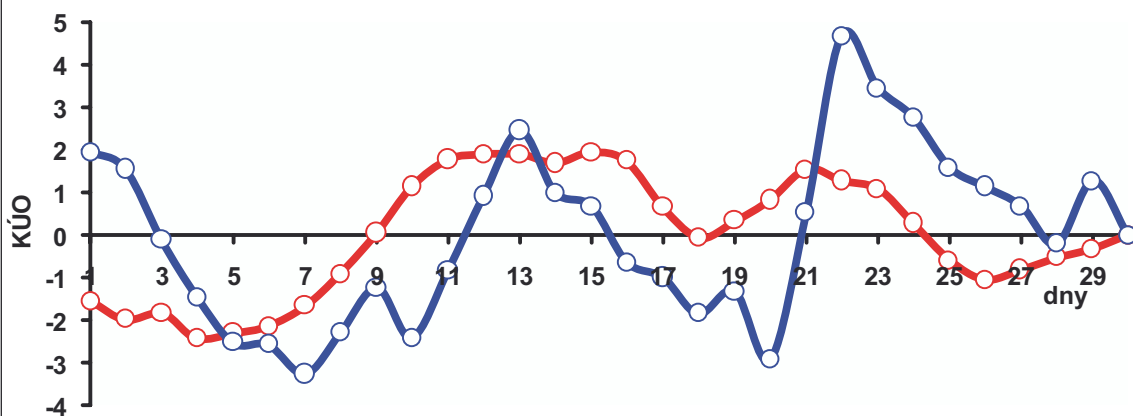
První déletrvajících podprůměrné období je, jak bylo uvedeno, mezi 2. a 6. červnem. Denní srážky klesají až o 1,7 mm za den, z normálové hodnoty 2,6 mm, tj. na hodnotu 0,9 mm za den. Pravděpodobnost výskytu srážkových dnů je 30 %. Při velké spotřebě vody rostlinami se jedná o závažný fakt. Druhé srážkově podnormální období se dostavuje od 23. do 28. června. Průměrné denní srážky klesají až o 1,2 mm za den (z 2,5 na 1,3 mm). Počet deštivých dnů se pohybuje rovněž kolem 30 %.

Teplotní a srážkové odchylky v průběhu června (Kroměříž 1991–2010)

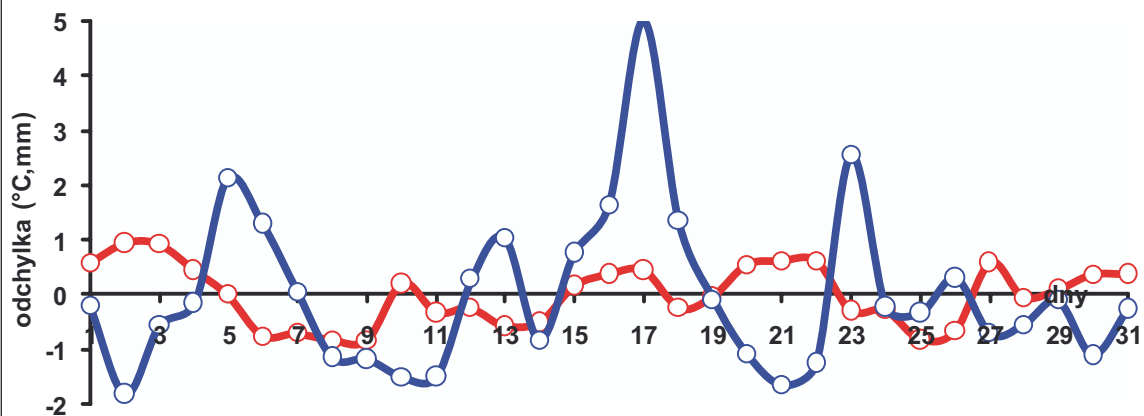
Graf 20

Kumulované úhrny odchylek teplot a srážek v průběhu června (Kroměříž 1991–2010)

Graf 21

Teplotní a srážkové odchylky v průběhu července (Kroměříž 1991–2010)

Graf 22

Proč se v červnu zabýváme krátkodobými nadnormálními fluktuacemi? S trochou nadsázky, protože: „Není bezpečnějšího zákona nad zákon Medardův“ (V. Vančura). V naší oblasti můžeme pozorovat dvoudenní zvýšení srážek přímo na Medarda (8. a 9. června). Pravděpodobnost deštivého dne 9.6. je 50 % a naprší o 1,1 mm víc než je průměr pro tento den (3,7 mm). Další bezprostřední zvýšení následuje 11. až 13. června. Pravděpodobnost deštivých dnů je 65 % a naprší až o 1,7 mm za den víc než je průměr (4,3 mm). Velmi výrazné zvýšení je rovněž 21. a 22. 6., kdy se srážky zvýší až o 4,2 mm a dosahují hodnoty 6,7 mm za den. Všechna tři popsaná období náleží k medardovským deštům. První dvě jsou tzv. deště vítské a třetí deště svatojánské. Pranostik je pro obě období řada. Vzpomeňme méně známé: „Svatý Medard je patronem deště“ a „Dbej, aby co svatý Vít poseče, svatý Jan neodplavil.“

Z kumulovaných úhrnů odchylek teplot je dobře patrný nárůst od 5. do 14. června, k jeho poklesu pak dochází mezi 15. a 18. červnem. Opětovné zvýšení je od 18. do 21. a následný pokles mezi 21. a 26. červnem. Křivka kumulovaných úhrnů srážek je značně rozkolísaná. Od počátku měsíce do 7. června je patrný pokles, následovaný strmým nárůstem, díky medardovským deštům, ty vrcholí 13. června a pokles nastává od tohoto data až do 20. června. Svatojánské deště od 20. do 22. června způsobují prudký nárůst a po 22. červnu nastává pokles trendu až do 28. června.

Celkové hodnocení měsíce června. Teplotně se vyskytují dvě nadprůměrná období. První vrcholí kolem 10. června a druhé koncem měsíce – od 27. do 30. Výrazně chladnější období, trvající čtyři dny a déle se nevyskytuje. Srážkově se měsíc červen vyznačuje dvěma podnormálními obdobími a to od 2. do 6. a od 23. do 28. června. Dobře patrné jsou medardovské deště a deště svatojánské. Za kritické období z hlediska dozrávání obilnin lze považovat oteplení koncem první dekády. Pokud není následováno dostatečnými srážkami, dojde ke značné redukci klasů a kvítků v nich.

Hodnocení odchylek teplot a srážek za roky 1991–2010 v měsíci červenci

Grafy 22 a 23

Měsíc červenec se vyznačuje třemi teplotními anomáliemi trvajícími čtyři a více dní. Všechny se vyskytují v první polovině měsíce. První je od 1. do 5. července, kdy se teploty zvýší až o 0,9 °C nad průměrnou hodnotu 19,1 °C. Jev se dostavuje v 70 % případů. Následuje ochlazení trvající od 6. do 9. 7. V té době teplota klesá až o 0,8 °C pod normálovou hodnotu 19,5 °C. Jev se vyskytuje v 65 % případů. Toto teplotně podprůměrné

období je přerušeno 10. 7. a následuje další chladné období trvající od 8. do 11. 7. Teplota klesne pod normálovou hodnotu 19,8 °C o 0,6 °C. Jev se vyskytuje pouze v 45 % případů. První chladnou periodu lze zařadit k tzv. ovčím chladnům (Vašků 1998).

Srážkově lze měsíc červenec charakterizovat podprůměrně srážkovým obdobím trvajícím od 1. do 4. 7., kdy množství srážek může klesnout až o 1,8 mm za den (z průměrné hodnoty 2,8 mm). Počet deštivých dnů klesá na 20 %. Kombinace sníženého množství srážek a zvýšené teploty na počátku července patří do období tzv. pavlovského léta, které se velmi často vyskytuje již v posledních dnech června. Je nutno vzpomenout i krátké deštivé období zjištěné 5. 7., kdy se počet deštivých dnů zvýší na 55 % a srážky se zvýší o 2,1 mm ve srovnání s průměrnou hodnotou, která je 2,9 mm za den. Toto srážkově bohaté období řadíme k prokopským deštům.

Mezi 8. a 11. červencem množství srážek klesá až o 1,5 mm za den (průměrná hodnota je 2,7 mm). Počet deštivých dnů může klesnout až na 25 %. Naopak zvýšené množství srážek bylo zjištěno v termínu 15. až 18. července. Zde se může množství srážek zvýšit až o 5 mm za den, oproti průměrné hodnotě 2,5 mm. Výskyt srážkových dnů je v tomto období kolem 50 % a období řadíme k magdalénským deštům. Poslední červencovou srážkovou anomálií je období mezi 19. a 22. červencem, kdy se srážková aktivita snižuje až na hodnotu 0,7 mm za den, což je 1,7 mm pod průměrnou hodnotu. Počet srážkových dní je 30 %.

Z křivky kumulovaných úhrnů odchylek teplot a srážek je dobře patrné, že v červenci dochází od 5. do 14. k poklesu teplot. Ostatní změny nejsou již výrazné. Srážky vykazují výrazný pokles od 7. do 11. 7. a prudký vzestup od 14. do 18. července. Poslední výrazný pokles srážek se dostavuje mezi 12. a 30. červencem.

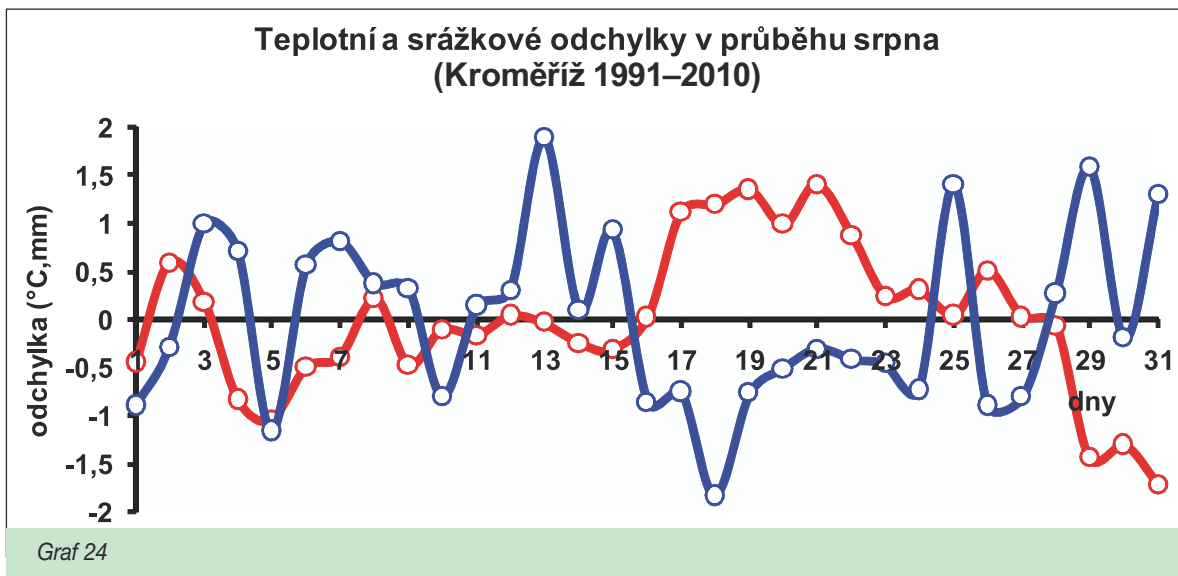
Celkové hodnocení měsíce července. Začátek měsíce je charakterizován výskytem pavlovského léta – nadprůměrnými teplotami a sníženým množstvím srážek. Kolem 5. 7. přichází prokopské deště. Dvě chladnější periody se dostavují od 6. do 9. a od 11. do 14. 7. Zvýšené množství srážek bylo zjištěno mezi 15. až 18. červencem, po kterém následuje srážkově chudší období – mezi 19. a 22. červencem.

Hodnocení odchylek teplot a srážek za roky 1991–2010 v měsíci srpnu

Grafy 24 a 25

V měsíci srpnu byly zjištěny tři teplotní anomálie. První je mezi 4. až 7. srpnem. Je podnormální s maximem 5. srpna, kdy teplota klesá až o 1 °C pod průměrnou hodnotu (ta je 20,9 °C).

Pravděpodobnost výskytu je vysoká – 75 %. Teplotně nadprůměrné období můžeme očekávat mezi 17. a 24. 8. a trvá celých osm dní. V tomto období jsou teploty poměrně stabilní, zvyšují se až o 1,4 °C nad průměrnou hodnotu, která je 19 °C. K jevu dochází v 70 % případů. Popsané období náleží k tzv. bartolomějskému létu, vyskytujícímu se ve druhé a první polovině třetí srpnové dekády. Avšak koncem srpna 28. až 31.) nastává již citelné ochlazení. Teploty poklesnou až o 1,7 °C pod průměrnou hodnotu 17,8 °C a to až v 75 % případů. Období je popisováno jako jilské ochlazení a je spojeno s řadou pranostik: „Svatý Augustin, dělá z tepla stín“ (28. 8.), nebo „Od stěti svatého Jana, přestávají parna“ (29.8.).

Srážkově se v srpnu vylíší tři období výrazně se odlišující od průběhu průměrných hodnot. První je mezi 6. až 9. srpnem, kdy se množství srážek zvyšuje až o 0,8 mm za den (průměrná hodnota je 2 mm). Počet deštivých dní je 50 %. Druhé nadprůměrné srážkové období je mezi 11. až 15. srpnem. Srážky se zvyšují až o 1,9 mm za den (**průměrně je to 2 mm**). Počet deštivých dnů se pohybuje kolem 40 – 45 %. Pokles množství srážek nastává mezi 16. až 24. a je značný. Srážky klesají až o 1,8 mm za den (**průměrná hodnota je 2 mm**) a počet srážkových dní klesá až na 10 %. Toto období rovněž náleží k bartolomějskému létu, jak bylo výše popsáno.

Na grafu kumulovaných odchylek teplot a srážek je dobře patrný pokles teplot od 3. do 16. srpna a jejich pozdější nárůst od 17. do 28. srpna. Naopak srážky narůstají od 5. do 15. srpna a klesají od 15. do 24. 8. Z popsaného je možno odvodit trvalý pokles teplot v první polovině srpna, které jsou obsahem řady pranostik: „Svatý Vavřinec, dává létu první žduchanec“ (10. 8.), „Po svatém Smilu Slunce ztrácí již svou sílu“ (14. 8.), „Nanebevzetí Panny Marie, léto odletí“ (15. 8.). Ve druhé polovině srpna naopak trendové srážky klesají a teploty stoupají. Období patří do výrazněji teplého srpnového úseku pozdního léta, nazývaného augustýnským. „Ještě svatý Augustýn, rád vyhledává stín“ (28. 8.)

Celkové hodnocení měsíce srpna. V srpnu se vyskytují dvě období srážkově nadnormální a to od 3. do 8. a od 11. do 15. a jedno výrazně podnormální od 17. do 24. 8. Pokles teplot můžeme očekávat od 4. do 8. a od 28. do 31. 8. Naopak od 17. do 24. 8. jsou teploty výrazně nadnormální. V měsíci srpnu dochází ke kombinaci období vlhkého a chladného období koncem první dekády a výrazně teplé a suché období se dostavuje od poloviny druhé, do poloviny třetí dekády.

